

بازتعریفی از سیاست‌های منطقه‌ای

امید علی پور

سردبیر سایت های مجمع جهانی تقریب مذاهب

بیداری اسلامی که در دهه گذشته موجی از تغییرات سیاسی را در خاورمیانه و شمال آفریقا به همراه داشت، امروز در سایه واقعیت‌های جدید منطقه‌ای و جهانی، در مسیری متفاوت پیش می‌رود. تغییر معادلات قدرت در خاورمیانه، افزایش درگیری‌های داخلی و گسترش رقابت‌های ژئوپلیتیکی، چالش‌های تازه‌ای را برای کشورهای اسلامی ایجاد کرده است. این تحولات، همراه با نقش محوری ایران در محور مقاومت و تلاش‌هایش برای همگرایی اسلامی، بار دیگر اهمیت دیپلماسی وحدت اسلامی را برجسته می‌کند.

متغیرهای نوظهور در تحولات منطقه‌ای

تحولات در ائتلاف‌های منطقه‌ای:

محور مقاومت، با حضور پررنگ ایران به‌عنوان یکی از بازیگران کلیدی، در دهه گذشته توانسته جایگاه خود را در برابر ائتلاف‌های غرب‌محور تثبیت کند. با این حال، نزدیکی برخی کشورهای اسلامی به رژیم صهیونیستی و توافق‌های عادی‌سازی روابط، چالش‌هایی جدی برای این محور به وجود آورده است. ایران، با تأکید بر آرمان فلسطین و مقابله با مداخلات خارجی، همچنان نقشی کلیدی در بازتعریف نظم منطقه‌ای ایفا می‌کند.

گسترش نفوذ قدرت‌های جهانی:

کاهش نقش آفرینی نظامی آمریکا در خاورمیانه، زمینه‌ساز افزایش حضور دیپلماتیک و اقتصادی چین و روسیه در منطقه شده است. ایران، با میانجی‌گری در بحران‌ها و تقویت همکاری با این قدرت‌ها، نه تنها به ایجاد ثبات کمک کرده بلکه الگوی جدیدی از تعامل میان کشورهای اسلامی و قدرت‌های بین‌المللی ارائه داده است. توافق اخیر ایران و عربستان، نمونه‌ای از این تلاش‌هاست که می‌تواند به همگرایی اسلامی کمک کند.

بحران‌های داخلی و گسترش رقابت‌های فرقه‌ای:

تشدید درگیری‌های داخلی در کشورهایی مانند یمن، سوریه و سودان، همچنان به‌عنوان ابزاری برای تضعیف وحدت اسلامی به کار گرفته می‌شود. ایران، با حمایت از محور مقاومت و تلاش برای کاهش تنش‌های فرقه‌ای، نشان داده است که می‌تواند عاملی مؤثر در خنثی‌سازی سیاست‌های تفرقه‌افکنانه باشد.

احیای اسلام سیاسی:

اسلام سیاسی، که ایران یکی از نمونه‌های پیشرو آن را با ارائه الگوی مردم‌سالاری دینی به نمایش گذاشته، بار دیگر در تحولات اخیر منطقه نقش آفرینی کرده است. این الگو، با تأکید بر عدالت‌محوری و استقلال، ظرفیت‌های تازه‌ای برای همگرایی اسلامی ایجاد کرده است.

نقش ایران در دیپلماسی وحدت اسلامی

پشتیبانی از آرمان فلسطین و مقابله با رژیم صهیونیستی:

ایران همواره بر لزوم آزادی فلسطین به‌عنوان محور وحدت اسلامی تأکید کرده است. سیاست‌های ایران در حمایت از مقاومت فلسطین و تقویت انسجام میان گروه‌های اسلامی، نقش تعیین‌کننده‌ای در جلوگیری از عادی‌سازی روابط برخی کشورهای اسلامی با رژیم صهیونیستی ایفا کرده است.

تقویت محور مقاومت به عنوان عامل بازدارنده:

با توجه به تهدیدات ناشی از جریان‌های تکفیری و سیاست‌های تفرقه‌افکنانه، ایران با حمایت از محور مقاومت و تقویت همکاری با کشورهای مانند سوریه، لبنان و عراق، به یکی از پایه‌های ثبات و امنیت منطقه‌ای تبدیل شده است.

دیپلماسی فعال در رفع تنش‌های منطقه‌ای:

میانجی‌گری ایران در بحران‌های منطقه‌ای، از جمله توافق با عربستان و تلاش برای کاهش تنش‌ها در یمن، نشان‌دهنده عزم این کشور برای ایجاد محیطی مبتنی بر همکاری و امنیت دسته‌جمعی است.

ارائه الگوی مردم‌سالاری دینی:

ایران، با ارائه الگویی متفاوت از نظام‌های سیاسی وابسته به غرب، نشان داده است که استقلال و خودکفایی می‌تواند با پیشرفت علمی و اقتصادی همراه باشد. این الگو، به ویژه برای کشورهای اسلامی که در حال بازتعریف هویت خود هستند، الهام‌بخش است.

راهبردهای دیپلماسی وحدت اسلامی

تقویت همکاری میان کشورهای اسلامی:

ایران می‌تواند با استفاده از ظرفیت‌های دیپلماتیک و اقتصادی خود، نقش پیشرو در ایجاد نظامی مبتنی بر امنیت دسته‌جمعی و همکاری منطقه‌ای ایفا کند. این نظام، با تأکید بر هویت مشترک اسلامی، می‌تواند زمینه‌ساز کاهش تنش‌ها و همگرایی بیشتر باشد.

مبارزه با سیاست‌های تفرقه‌افکنانه:

تلاش‌های ایران برای گسترش گفت‌وگوی میان‌مذاهب و تأکید بر اشتراکات اسلامی، می‌تواند الگوی عملی برای مقابله با جنگ‌های فرقه‌ای باشد. همکاری نزدیک با سازمان‌های بین‌المللی اسلامی، از جمله سازمان همکاری اسلامی، در این مسیر ضروری است.

بهره‌گیری از ظرفیت دیپلماسی اقتصادی:

ایران، با توسعه همکاری‌های اقتصادی و تقویت تعاملات منطقه‌ای، می‌تواند نقش مهمی در همگرایی اقتصادی جهان اسلام ایفا کند. پروژه‌هایی مانند همکاری در انرژی، ترانزیت و زیرساخت‌های منطقه‌ای، می‌تواند زمینه‌ساز انسجام بیشتر میان کشورهای اسلامی باشد.

تحولات جدید منطقه‌ای، ضرورت بازنگری در دیپلماسی وحدت اسلامی را بیش از پیش آشکار کرده است. نقش محوری ایران در حمایت از مقاومت، میانجی‌گری در بحران‌ها و ارائه الگوی مردم‌سالاری دینی، می‌تواند به تقویت وحدت اسلامی و بازتعریف نظم منطقه‌ای کمک کند. جهان اسلام، با بهره‌گیری از ظرفیت‌های جمعی و تأکید بر اشتراکات فرهنگی و دینی، می‌تواند به سمت نظمی پایدار و عادلانه حرکت کند که امنیت و منافع تمامی امت اسلامی را تضمین کند.